

del mot de la banda de Provença que per la part de Gascunya, mentre que és a la inversa. Les dades occitanes antigues són en majoria aclaparadora cap a Gascunya i Foix, només la *Presa de Damiata* i *G. d. Rossilhon* ens acosten al Roine, sense plena certitud.⁵ I avui no sembla pas que sigui provençal. Almenys no figura en els versos de Mistral (guia més segura que el *TdF*); en *Calendau* (ed. princeps, p. 46) apareixen citats «*touret, turoun* butte aplatie au sommet», en nota 5, al cant I del poema, però es tracta¹⁰ d'una mera enumeració d'una llarga renglera de noms topogràfics que aquí ens dóna l'erudit poeta, tan llarga que és clar que no poden pertànyer tots a la seva regió nativa.—¹² Apleguem aquí una sèrie de parònims de *turó* dels quals fóra lícit suposar-los alguna relació etimològica amb el nostre mot; i per tant serà còmode, en futures recerques, trobar-los aplegats, però de tots crec que l'existència de tal relació és ben dubtosa, i si hi fos seria ben indirecta: 1) Tort. *tora*: «si terres --- s'arrabàçaran, per a pa-nificar dins los prats que són en lo terme d'Am-posta, ço és en les *tores* qui són dins los prats ---» a. 1344, doc. publicat en *BABL XII*, 57, amb la nota: «*tora* és viva encara en lo Delta --- una terra d'alluvió de major alçada que la demés que la volta,²⁵ la qual necessita nivellar-se, si's volen regularitzar los regadius». Aquí, tractant-se d'una inflor, sembla probable l'ètimon ll. *TORUS*; potser també vindrien de *TORUS*: un *torada* «coteau, colline, monticule» que troba en un doc. de 1393 Pansier (*Langue Prov. à Avignon*); i llgd. *toural* «tertre, talus» (Vayssier, Mázuc). 2) Mall. *taruta* 'turonet' usat per AMAlcover, *Contarelles*, 308, i que en el *BDLC VIII*, es declara peculiar de Manacor (forma mossàrab?); amb aquesta tenen força semblança: un *tuturu* base-fr., nom de dues muntanyes, una a Lekunberri i l'altre a Esterenzubi, i *Irau-ko-tuturu* vora el rierol *Irau*, afluent de l'*Irabie*, que passa pel terme de Lekunberri (P. Raymond, *Dict. Top. B.-Pyr.*); i els salm. *turruteso* «teso de poca altura» (Lamano) si està per *turrutu-teso* (*teso* 'turó'). 3) *Toroxos*, serra del Nord de Castella, que descriu Justo Gnz. Garrido en el llibre «Horizontes de Castilla: Los Montes de Toroxos, comarca natural», Valladolid, 1955, 231 pp.; car a la vall de Tena hi ha un pic dit *El Turuezo* (damunt Gavín, 1966); si verament l'arrel de *turó* fos cèltica aquí podria haver-n'hi un altre derivat, format amb el sufix -OKKIO- que sembla ser verament cèltic. Hi relacionaríem encara un nom de lloc bearn. *Le Turocq de Naudy* (despoblat de Baleix) i el seu diminutiu *Le Turouquet* (terme de Lucarré) (P. Raymond, *op. cit.*); aquí, però, el sufix -OKKO- també es podria haver afegit al bearn. *turo(n)*, amb la caiguda gascona de la -n- entre vocals. 4) A Sant Esteve del Mall (Isàvena), damunt del serrat (dit *El Toçal*) on està edificat el poble, hi ha una espècie de gep rocós que uns anomenen *El Turbón* (< dissim. de *Turmón*) i els altres *el Turjón* (1957): el mateix nom *del Mall* aHudeix a aquest gep. A Fan-zara (entre Sogorb i CastPna.) hi ha una muntanya⁶⁰

dita *Piedra del Turio*; i a la província de Santander, al vocab. d'Alcalde del Ríu registra un terme orogràfic *turrio*. 5) *Turulló* és el nom d'un tossalet a l'esquerra del Segre mitjà al costat de Les Anoves (1957); *Turull* existeix com a nom de tossal en altres pobles; i per damunt de tot és important el gran puig de *Monturull* a la ratlla entre Bescaran i Andorra. Derivat de l'arrel de *turó* amb sufix diferent? O fins i tot formació primitiva *TURON-LO-*, amb assimilació? Verdager va usar algun cop *montorull* 'amuntegament de terra' (*Prosa Florida*) però aquest deu ser només (o sobretot) un derivat de *MONT* (veg. aquest a l'addenda que tenim en projecte).

Turó alac. 'gat mesquer' o 'gat put' (*Canyissaes*, 105), V. *DECH II*, 615a25 +*Turon* benasq., V. *TORONDO Turonell*, barbarisme per *turmell* (*TOR-MO*) +*Turòs*, -ossos, V. *tòria Turpa*, V. *torpa* (*TORBAR*) *Turpe*, *turpement*, *turpíssim*, *turpitud*, V. *torpor*

TURQUESA (pedra preciosa), pròpiament 'pedra de Turquia', dita així perquè les turqueses s'importaven d'Orient. □ 1.ª doc.: 1275 (*AlcM*), 1346 (*Dag.*).

També en el nostre b. llatí: «3 anulós auri in quibus sunt encastati tres robiç --- in quo est encastata quedam *turchesa* lunata» a. 1313 (Finke, *Acta Ar.* III, 241); «*Turquesa*: thalassites lapis», Busa-N.; «t. és azul espès: cyanus secundus; safir és azul transparent ---», OPou (*TbPu.*, 314). En la Renaix. ha estat sovint usat bellament, en comparacions, per poetes nostres, com JoCarner (selecció *Poetes d'Ara*, 1930, 31), o Costa Llobera: «--- / les esmeraldes y *turqueses* / que la llum filtra en les ones allà dins / ---» (*Costa Brava de Mallorca*, 8a).

És un mot diferent, sens dubte mer homònim, *turquesa*, que Eiximenis (*Dag.*) va usar com un quasi-sinònim d'*enterquesa* 'duresa', per al qual V. *ENTERC*, *TERC*; i encara un altre tenim en un doc. ribag.: «una balesta de corn *turquesa*, altra de corn de torn» (Montsó, a. 1289, *BABL VI*, 62) on sembla tractar-se més aviat de l'adj. ètnic de la nació turca, que d'un mot afí al fr. ant. *turcais* 'CARCAIX' cast. antiq. *TURQUESA* 'mollito de fer bales' (DCEC). Altrament no indiquem els restants derivats d'aquell ètnic, seguint la norma general de l'obra present.

DERIV.: *Turquesat* [Busa-N.]: *color turquesada*: glaucus»; «COLORS: blau clar: glaucus; *turquesat*: cyanus; morat ---», OPou (*TbPu.*, 318).

Turquet (*AlcM*) mot merament suposat sense existència real *Turra*, V. *terra*

TURRIS-BURRIS, terme de creació expressiva, format a base de *torrat* 'beneit, simple' i del seu ètimon ll. *TORRÈRE*: fent-hi rimar una forma paraHela, a base del mot sinònim *BURRO*. El tipus de formació és si fa no fa aquest, amb algun detall variat o opinable: p. ex. es diria (ja una mica d'antic quan encara regia